

АНАЛІЗ ЗВОРОТНЬОГО ЗВ'ЯЗКУ ЗІ СТУДЕНТАМИ З ПИТАНЬ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «МІКРОБІОЛОГІЯ, ВІРУСОЛОГІЯ ТА ІМУНОЛОГІЯ» НА ОДНОЙМЕННІЙ КАФЕДРІ**Л.Б. Романюк, Н.Я. Кравець**

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України», м. Тернопіль, Україна

Ключові слова:*анкетування, педагогічні методики, мікробіологія, вірусологія та імунологія.**Буковинський медичний вісник. Т.22, № 4 (88). С. 171-175.***DOI:***10.24061/2413-0737.XXII.4.88.2018.104**E-mail: romanyuk@tdmu.edu.ua, Kravetc@i.ua***Мета роботи** — проаналізувати за результатами анкетування стан методичного забезпечення на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, застосування новітніх педагогічних технологій та їх ефективність.**Матеріал і методи.** Дослідження має теоретико-методологічний характер, представлений у методах анкетування, аналізу, синтезу, абстрагування, порівняння, систематизації та інтерпретації отриманих результатів.**Результати.** Результати дослідження свідчать про достатньо високий рівень методичного забезпечення навчального процесу на кафедрі та активне використання студентами матеріалів для підготовки до практичних занять і презентацій лекцій. Водночас студенти нерідко зазначали великий обсяг матеріалів до підготовки, що ускладнює їм засвоєння матеріалу, висловлювали цікаві пропозиції щодо реформування робочого дня та методики проведення практичних занять. Аналізуючи проведені дослідження, можна дійти висновку, що студенти медичного факультету, в основному, задоволені організацією навчального процесу та методичним забезпеченням предмета на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології, однак викладачам кафедри слід постійно підвищувати свою педагогічну майстерність та предметну кваліфікацію, з метою оптимальної організації робочого часу, диференційованого підходу до кожної академічної групи, гнучкості в плануванні та реалізації методичних рекомендацій на кожному практичному та лекційному занятті для підвищення якості надання освітніх послуг.**Висновки.** Такий метод аналізу навчального процесу дає змогу підтримувати постійний зворотній зв'язок із студентською аудиторією та своєчасно реагувати на зміни атмосфери в студентському середовищі, що дозволяє покращити ефективність засвоєння інформації та практичних навичок і підвищити «виживання» знань.**Ключевые слова:***анкетирование, педагогические методики, микробиология, вирусология и иммунология.**Буковинский медицинский вестник. Т.22, № 4 (88). С. 171-175.***АНАЛИЗ ОБРАТНОЙ СВЯЗИ СО СТУДЕНТАМИ ПО ВОПРОСАМ КАЧЕСТВА ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА «МИКРОБИОЛОГИЯ, ВИРУСОЛОГИЯ И ИММУНОЛОГИЯ» НА ОДНОИМЕННОЙ КАФЕДРЕ****Л.Б. Романюк, Н.Я. Кравець****Цель работы** — проанализировать по результатам анкетирования состояние методического обеспечения на кафедре микробиологии, вирусологии и иммунологии Тернопольского государственного медицинского университета имени И. Я. Горбачевского, применение новейших педагогических технологий и их эффективность.**Материал и методы.** Исследование имеет теоретико-методологический характер, представленный в методах анкетирования, анализа,

синтеза, абстрагування, порівняння, систематизації та інтерпретації отриманих результатів.

Результати. Результати дослідження свідчать про достатньо високий рівень методичного забезпечення навчального процесу на кафедрі та активне використання студентами матеріалів для підготовки до практичних занять та презентацій лекцій. В той же час студенти нерідко відзначали великий обсяг матеріалів до підготовки, що ускладнює їх усвоєння матеріалу, висказували цікаві пропозиції щодо реформування робочого дня та методики проведення практичних занять. Аналізуючи отримані результати дослідження можна дійти висновку, що студенти медичного факультету, в основному, задоволені організацією навчального процесу та методичним забезпеченням предмету на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології, однак викладачам кафедри слід постійно підвищувати своє педагогічне майстерство та предметну кваліфікацію, з метою оптимальної організації робочого часу, диференційованого підходу до кожної академічної групи, гнучкості в плануванні та реалізації методичних рекомендацій на кожному практичному та лекційному занятті для підвищення якості надання освітніх послуг.

Висновки. Такий метод аналізу навчального процесу дозволяє підтримувати постійну зворотню зв'язок зі студентською аудиторією та своєчасно реагувати на зміни атмосфери в студентській середовищі, що дозволяє підвищити ефективність усвоєння інформації та практичних навичок і підвищити «виживання» знань.

Keywords: questionnaire, pedagogical techniques, microbiology, virology and immunology.

Bukovinian Medical Herald. V.22, № 4 (88). P. 171-175.

ANALYSIS OF STUDENTS' FEEDBACK ON THE TEACHING QUALITY OF THE SUBJECT «MICROBIOLOGY, VIROLOGY AND IMMUNOLOGY» AT THE DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY, VIROLOGY AND IMMUNOLOGY

L.B. Romanyuk, N. Ya. Kravets

The purpose of the work: to analyze the results of the questionnaire, the status of methodical support at the Department of Microbiology, Virology and Immunology of the I. Horbachevsky TSMU, application of the newest pedagogical technologies and their effectiveness.

Material and methods. The research has theoretical-methodological character, presented in the methods of questioning, analysis, synthesis, abstraction, comparison, systematization and interpretation of the results.

Results. The results of the study indicate a sufficiently high level of methodological support for the educational process at the department and active use of materials by students for preparation of practical classes and presentations of lectures. At the same time, students often noted a large amount of materials for preparation, which complicates the acquisition of material. They expressed interesting proposals for the reform of the working day and the methodology of practical classes management. Conducting an analysis of the received research, it can be concluded that the students of the medical faculty are mostly satisfied with the organization of the educational process and methodological provision of the subject. However, teachers of the department should constantly increase their pedagogical skills and subject qualification, with the aim of optimal organization of working time, a differentiated approach to each academic group, flexibility in planning and implementation of methodological recommendations in each practice

Problems of higher medical education

and lecture session for improving the quality of educational services.

Conclusions. Such a method of analyzing the learning process allows you to maintain a constant feedback with the student audience and timely respond to atmospheric changes in the student environment, which improves the efficiency of learning information and practical skills and increases the "survival" of knowledge.

Вступ. Вища медична освіта в Україні перебуває на даний час у стадії реформування [1,2]. Основне завдання, яке поставлено перед медичними закладами вищої освіти, полягає в підготовці висококваліфікованого, конкурентоспроможного, всебічно обізнаного та мобільного фахівця, який міг би швидко адаптуватись до змін, володів теоретичною базою та практичними навичками для надання швидкої та якісної медичної допомоги [3,4].

Цієї мети неможливо досягти без тісного взаємозв'язку між студентами та викладачами, причому він повинен бути двобічним [5,6]. Використання новітніх педагогічних технологій, методів та засобів викладання, зміна підходів до подання інформації, вимагає оцінки не лише з боку викладацького складу кафедри, але і з боку студентів [7,8]. Одним із методів, що дозволяє реалізувати цей зворотній зв'язок, є анкетування.

Мета роботи. Проаналізувати стан викладання дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія», методичного забезпечення на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горба-

чевського, застосування новітніх педагогічних технологій та їх ефективність за результатами анкетування студентів II курсу медичного факультету, після засвоєння трьох основних розділів курсу: «Загальної мікробіології», «Імунології», «Загальної та спеціальної вірусології» (кінець весняного семестру). Головною причиною вибору такого часового проміжку було те, що починаючи вивчати дисципліну, більшість студентів-медиків не розуміють необхідності знань, які вони отримують на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології для їх подальшого опанування таких клінічних предметів, як інфекційні хвороби з епідеміологією, клінічна імунологія та алергологія, педіатрія та дитячі інфекції та ін.

Матеріал і методи. Дослідження має теоретико-методологічний характер, представлений у методах анкетування, аналізу, синтезу, абстрагування, порівняння, систематизації та інтерпретації отриманих результатів.

Результати дослідження та їх обговорення. Під час анкетування респондентам було запропоновано відповісти на запитання (таб.), що стосувались

Таблиця

Приклад анкети, запропонованої студентам

Як часто Ви користуєтесь :	рідко	часто	ніколи
Розкладом занять, що знаходиться на Web-сторінці кафедри			
Презентаціями лекцій			
Матеріалами для підготовки до лекцій			
Матеріалами для підготовки до практичних занять			
Чи використовуєте Ви Інтернет-ресурси для запису на відпрацювання			
Якого обсягу, на Вашу думку, мають бути матеріали для підготовки до практичних занять (к-сть стор.) для оптимального сприймання			
Чи достатньо інформативні матеріали для підготовки до практичних занять на кафедрі мікробіології			
Чи потрібно розбирати на практичних заняттях тести з бази «Крок-1»			
Ваші пропозиції щодо удосконалення навчального процесу на кафедрі мікробіології			
Що б Ви рекомендували перейняти від організації навчання у закордонних закладах вищої освіти для нашої системи освіти			

Проблеми вищої медичної освіти

повноти і якості методичного забезпечення нашої дисципліни, організації навчального процесу на кафедрі, об'єктивності оцінювання знань і практичних навичок, наявності можливості для реалізації творчого потенціалу студентів у процесі вивчення мікробіології, вірусології та імунології.

Опрацювання анкет показало, що респонденти загалом високо оцінюють якість методичного забезпечення лекцій та практичних занять. Розкладом занять, що знаходиться на Web-сторінці кафедри, часто користуються більш ніж половина опитаних (53,3%), однак 13,4% студентів ніколи не використовують даної інформації, очевидно керуючись загальним розкладом занять для цілого потоку, що розробляється навчальним відділом. Під час підготовки до лекцій мультимедійні презентації використовують 55,0% опитаних, 41,7% — рідко користуються ними для підготовки. Цікаві результати виявились при аналізі використання матеріалів для підготовки до лекцій: часто їх використовують 23,3%, рідко — 33,4%, а 43,3% ніколи не використовують даного ресурсу. Матеріали для підготовки до практичних занять активно використовують 86,6% опитаних, рідко — відповідно — 13,4%. Інтернет-ресурси для запису на відпрацювання ніколи не використовують 51,7% респондентів, рідко — відповідно — 30,0%, часто — 18,3% студентів. На запитання — «Якого обсягу, на Вашу думку, повинні бути матеріали для підготовки до практичних занять, для оптимального сприймання?» — думки студентів розділились між 15–20 стор. — 40,0% та 20–30–43,3%. 16,7% — вважають оптимальним розмір у кількості 10–15 сторінок. Однак на нашій кафедрі величина матеріалів для підготовки коливається, власне, у межах 25–35 сторінок, деякі теми можуть містити більший обсяг інформації, що зумовлено особливостями теми. Відрадно те, що 70,0% респондентів зазначають матеріали для підготовки до практичних занять достатньо інформативними. Певна категорія студентів відзначає, що рідко користуються додатковими джерелами інформації, окрім власне матеріалів для підготовки до практичних занять. Стратегія адміністрації щодо активації підготовки студентів до задачі «Крок-1» призвела до того, що 100,0% респондентів вважають необхідним розбір тестів з бази «Крок-1» на практичних заняттях. Опитані схвально відгукнулись про використання відеопрезентації щодо підготовки до практичних занять та демонстрації відеофільмів.

Серед пропозицій щодо удосконалення навчального процесу на кафедрі прозвучали: збільшити число лекцій, розв'язувати на практичних заняттях ситуаційні задачі, організувати здачу матрикулів на практичних заняттях. Частково ці пропозиції наші викладачі втілюють у життя, однак лімітований обсяг часу та досить об'ємна практична робота не завжди дають змоги для реалізації даних пропозицій з одного боку. А з іншого — групи приходять на заняття з різним

рівнем базової підготовки, тому не з кожною групою можна реалізувати дані плани. Тим не менше, 86,7% респондентів повністю влаштовує організація навчального процесу на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології на даний час.

Щодо методики викладання, то певна кількість опитаних відзначають те, що не всі викладачі достатньо часу відводять на виконання практичної роботи, відпрацювання практичних навичок та оформлення протоколів, внаслідок чого студенти змушені дооформляти їх у додатковий час, здавати практичні навички під час консультацій та відпрацювань.

На питання «Що б Ви рекомендували перейняти від організації навчання у закордонних закладах вищої освіти для нашої системи освіти?» — серед пропозицій, що були висловлені в процесі анкетування, звучало винесення лекцій на вільне відвідування, оскільки вони мають досить ґрунтовне методичне забезпечення, збільшити кількість практичної роботи, впровадити систему єдиного дня. 10,0% студентів не міняли нічого в теперішній організації навчального процесу.

Щодо оцінювання знань студентів, доступності консультацій, графіку відпрацювання, суттєвих зауважень не було, що свідчить про високу якість організаційної роботи на кафедрі.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного анкетування, можна дійти висновку, що студенти медичного факультету, в основному, задоволені організацією навчального процесу та методичним забезпеченням предмета на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології, однак викладачам кафедри слід постійно підвищувати свою педагогічну майстерність та предметну кваліфікацію, з метою оптимальної організації робочого часу, диференційованого підходу до кожної академічної групи, гнучкості в плануванні та реалізації методичних рекомендацій на кожному практичному та лекційному занятті для підвищення якості надання освітніх послуг. Такий метод аналізу навчального процесу дає змогу підтримувати постійний зворотній зв'язок із студентською аудиторією та своєчасно реагувати на зміни атмосфери в студентському середовищі.

Список літератури

1. Медична реформа в Україні, що зміниться з 1 січня 2018р. [Інтернет]. Київ: Детальніше читайте на УНІАН: цитовано 2018 січ. 1] Доступно: <https://www.unian.ua/health/country/2324814-medichna-reforma-v-ukrajini-schizmitsya-z-1-sichnya-2018-roku.html>.
2. Беззуб І. Сучасний стан та перспектив розвитку медичної освіт в Україні. Громадська думка про право творення. Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі». 2017; 8(133): 12-21.
3. Вороненко ЮВ, Мінцер ОП. Реформування системи медичної освіти в світлі концепції «суспільство знань». Український медичний часопис. 2006(I/II); 1 (51): 6-13.
4. Хвисьюк ІОМ, Марче ВГ, Жеребкін ВВ, Жад ІА, Соболева ІА, Бодня КІ, та ін. Інноваційні освітні технології в реалізації програм безперервного професійного розвитку лікарів. Медична освіта. 2014;4: 124-27.
5. П'ятницький ЮС, Булах ІС, Мельник ІВ, Мруга МР, По-

Problems of higher medical education

- ліщук МО, Войтенко ЛП. Належна організація атестації випусників - важлива складова реалізації Закону України «Про вищу освіту». Медична освіта. 2016;2: 29-35.
6. Слухенська РВ, Куліш НМ, Решетілова НБ. Характеристика педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутніх лікарів у процесі професійної підготовки. Імідж сучасного педагога, 2018; 1(178): 23-27.
 7. Шинкарук-Диковицька ММ, Побережна ГМ, Федик ТВ, Ковальчук ЛО. Компетентнісний підхід та формування ключових компетентностей в підготовці студентів вищих навчальних медичних закладів. Вісник Вінницького національного медичного університету. 2017;21 (2): 319-23.
 8. Башинський ГП, Башинська ОІ. Деякі питання організації роботи теоретичних та клінічних кафедр в розбудові системи охорони здоров'я України на період 2015-2025 років. Тези доповідей навч.- метод. конф. Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025 рр. Вінниця. Вінниця, 2015; с.12.
- References**
1. Medychna reforma v Ukraini, scho zminyt'sia z 1 sichnia 2018 r [Medical reform in Ukraine: which will change from January 1, 2018.]. [Internet]; Available from: <https://health.unian.ua/country/2324814-medichna-reforma-v-ukrajini-scho-zminitsya-z-1-sichnya-2018-roku.html>. (in Ukrainian).
 2. Bezzub I. Suchasnyi stan ta perspektiv rozvytku medichnoi osvity v Ukraini. Hromads'ka dumka pro pravo tvorennia [Current state and prospects for the development of secondary education in Ukraine. Public opinion about the right to create]. Dodatok do zhurnalu «Ukraina: podii, fakty, komentari. 2017;8:12-21. (in Ukrainian).
 3. Voronenko YuV, Mintser OP. Reformuvannia systemy medichnoi osvity v svitli kontseptsii «suspil'stvo znan'» [Reforming the system of medical education in the light of the concept of «knowledge society»]. Ukrains'kyi medychnyi chasopys. 2006;1:6-13. (in Ukrainian).
 4. Khvysiuk YuM, Marche VH, Zherebkin VV, Zhad IA, Sobolieva IA, Bodnia KI, et al. Innovatsiini osvichni tekhnologii v realizatsii prohram bezpererвноho profesiinoho rozvytku likariv [Innovative educational technologies in the implementation of programs for the continuous professional development of doctors]. Medychna osvita. 2014; 4: 124-27. (in Ukrainian).
 5. Piatnytskyi YuS, Melnyk IV, Polischuk MO, Fysun YuI. Orhanizatsiia navchalnoho protsesu u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy v umovakh vprovadzhenia Zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" (za pidsumkamy monitorynhu v 2016 r.) [Organization of the educational process in higher education institutions of Ministry of Health of Ukraine conditions of implementation of the Law of Ukraine "On higher education"] (in accordance with the monitoring results in 2016). Medychna osvita. 2016; 2: 29-35. (in Ukrainian).
 6. Slukhens'ka RV, Kulish NM, Reshetilova NB. Kharakterystyka pedahohichnykh umov formuvannia tvorchoho potentsialu maibutnikh likariv u protsesi profesiinoyi pidhotovky [Characteristics of pedagogical conditions for the formation of creative potential of future doctors in the process of professional training]. Imidzh suchasnoho pedahoha. 2018;1:23-7. (in Ukrainian).
 7. Shynkaruk-Dykovyts'ka MM, Poberezhna HM, Fedyk TV, Koval'chuk LO. Kompetentnisnyi pidkhid ta formuvannia kluchovykh kompetentnosti v pidhotovtsi studentiv vyshchyykh navchalnykh medychnykh zakladiv [Competency approach and formation of key competencies in the training of students of higher educational institutions]. Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu. 2017;21, (2): 319-23. (in Ukrainian).
 8. Bashyns'kyi HP, Bashyns'ka OI. Deiaki pytannia orhanizatsii roboty teoretychnykh ta klinichnykh kafedr v rozbudovi systemy okhorony zdorov'ia Ukrainy na period 2015-2025 rokiv [Some issues of organizing the work of theoretical and clinical departments in the development of the health care system of Ukraine for the period 2015-2025]. Abstracts of teaching method. conf. Problems and prospects of the higher medical school in the development and implementation of the national strategy for building a new health care system in Ukraine for the period 2015-2025. Vinnytsya; 2015. 12 p. (in Ukrainian).

Відомості про авторів:

Романюк Лідія Богданівна — к.мед.н, доцент кафедри мікробіології, вірусології та імунології ДВНЗ “ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України”; <http://orcid.org/0000-0002-8844-8082>.

Кравець Наталія Ярославівна — к.біол.н, асистент кафедри мікробіології, вірусології та імунології ДВНЗ “ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України”; <http://orcid.org/0000-0002-7593-1753>.

Сведения об авторах:

Романюк Лидия Богдановна — к.мед.н, доцент кафедры микробиологии, вирусологии и иммунологии ГВУЗ “ТГМУ имени И. Я. Горбачевского МОЗ Украины”; <http://orcid.org/0000-0002-8844-8082>.

Кравець Наталія Ярославівна — к.біол.н, асистент кафедри микробиологии, вирусологии и иммунологии ГВУЗ “ТГМУ имени И. Я. Горбачевского МОЗ Украины”; <http://orcid.org/0000-0002-7593-1753>.

Information about the authors:

Romaniuk Lidiia Bogdanivna — Ph. D., Associate Professor of the Department of Microbiology, Virology and Immunology of the I. Horbachevsky Ternopil State Medical University; <http://orcid.org/0000-0002-8844-8082>.

Kravets Nataliia Yaroslavivna — Ph. D., Associate professor of the Department of Microbiology, Virology and Immunology of the I. Horbachevsky Ternopil State Medical University; <http://orcid.org/0000-0002-7593-1753>.

Надійшла до редакції 18.09.2018

Рецензент — проф. Дейнека С.Є.

© Л.Б. Романюк, Н.Я. Кравець, 2018